

ԱՎԵՏՈՒՄ ԼՈՒՅՍ ԾՆՆԴՅԱՆ ՀՐԱՇԲԻ

ՄԱՍԼՈՒ ԳԻՎԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԵ
ԸՆԴՈՒՆԵՅ ԿԱՆԱԿԱՅԻ
ԳԵՄԱԼՆԻՆ

Ապրիլի 4-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ընդունեց Հայաստանում Կանադայի արտակարգ և լիազոր դեսպան Ռոդոլֆ Իրվինգին (նստալիսիայից)։

Ողջունելով մեծարժող դեսպանին՝ Նորին Սրբությունը իր երախտիքի խոսքը ուղղեց Կանադայի կաթողիկոսությանը ու ժողովրդին այն հյուրընկալ ու ազնիվ վերաբերմունքի համար, որ տաժուժն են կանադահայությանը և հանդեպ, ինչպես նաեւ 1988 թ. աղետալի երկրաշարժից ի վեր Հայաստանին ցուցաբերված բազմաթիվ աջակցության համար։

ՀՈՒՆԱՆ ԱՐԸ. ՏԵՐՏԵՐՅԱՆԸ՝
1700-ԱՄՅԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ
ՀԱՆՁՆԱԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ
ՎԱՐԻՉ-ԲԱՐՏՈՂԱՐ

Նկատի առնելով 1700-ամյակի եկեղեցական հանձնաժողովի գործադիր մարմնի վարիչ-բարտուղար գեղջ. Ս. Մետրուքյանը, Ամենայն հիւսիսարեւելյան ինքնուրույն իրավունքներն ունեցող վարիչ-բարտուղարի պարտականություններից իրեն ազատ արձակելու նպատակով Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մարտի 30-ին հայրապետական տնօրինությամբ սրբազան հորին ազատել է զբաղեցնող պաշտոնից։
Հայրապետական նույն տնօրինությանը վարիչի 1-ից 1700-ամյակի գործադիր մարմնի վարիչ-բարտուղար է նշանակված գեղջ. Ս. Հովհանն արք. Տերտերյանը։

ԿԱՐԳԱՆԻՅԵ ԵՄ ԿԱՍԵ
Տ. ՏԱԹԵՎ ԲԵՆ.
ԱՐԴԱՅԱՅԱՆՆԸ

Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Ամենայն Հայոց Գաբրիել Բ կաթողիկոսի բարձր տնօրինությանը Արարատյան հայրապետական թեմի Նորք-Մարաթ բաղնիստի (Երևան) Սբ. Աստվածածին եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Ս. Տաթեվ Բ. Բեն. Արարատյան վարիչի 1-ից կարգադրվել է հոգակցված։

Հայրապետական վճիռը կայացվել է նկատի առնելով, որ վերոհիշյալ քահանայն, որոշելով ծառայության իր ունակ, որսերից է հայ հոգեւորականին անհրաժեշտ վարքագիծ եւ լքել է իրեն վստահված հոտը։

Կարգադրվող արված քահանայն այնչես դասվում է աշխարհականների շարքը եւ կկոչվի իր աշխարհիկ անունով Գագիկ Արարատյան։

ԱՄԵՆԱՅՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՅՈՒՆ

Այսու գրով ծանուցում ենք, որ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի պաշտոնական տեսակետով արտահայտող հայտարարություն կամ դիմում զանգվածային լրատվական միջոցներին տրամադրված է միայն Մայր Աթոռի տեղեկատվական համակարգի մեջ ընդունվող միջոցով։ Հակառակ դեպքում՝ ուրիշ հայտարարություն կամ դիմում գրություն չի կարող արտահայտել Մայր Աթոռի պաշտոնական տեսակետը։

ԱՄԵՆԱՅՆ

16 ապրիլ

«Հիբերնյաց լեռին մանուկները տարածում էին իրենց համընդհանուր եւ ժառերից ուստեր բերելով՝ մատուցում էին Սուրբ Թագավորին՝ Աստվածորդուն»։
ՇԱՐՄԱԿՆՈՑ

Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին այս տարի ապրիլի 16-ին տոնում է մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Երուսաղեմ հաղթական մուտքի (ՃԱԿԱՉԱՍԿ) հիշատակը։

Ծաղկազարդ է այսօր։ Ցնուն ու զվարճանում է եկեղեցիս Հայաստանյայց, որովհետեւ Բարձրյալ Տերը, ինչպես 2000 տարի առաջ հաղթական կերպով մուտք գործեց Երուսաղեմ, այսօր, երկնային զվարթությունների առաջնորդությամբ, ամենաբնական մուտք պիտի գործի իր սրբազանությունը հարկից ներս։ Ուստի Հայոց Եկեղեցին եւս պատրաստվում է ըստ արժանիքի ղեկավարելու Փրկչին։ Եվ, սակայն, այս անգամ ոչ թե իր հանդերձներն է փռելու Տիրոջ անցնելիք ճանապարհին, ինչպես հրեաներն այդ արեցին, այլ ի նշան հնազանդության ու խոնարհության առաքինության պատուհանով զարդարյալ իր հոգին է տարածելու Քրիստոս Աստծո առջեւ։ Իհարկե, միայն այդպեսով չի ազատվելու Շաղկազարդի տոնակատարությունը. մեր Մայր Եկեղեցին փափագում է, որ Քրիստոս Աստծո հաղթական զվարթությունը ողջունեն ոչ միայն մեծահասակ հավատացյալները, այլեւ մանուկները, չէ՛ որ մեր Տերն Ինքը պատվիրեց «ԹՈՒՆՆ ԿԵԼԵ ԱՅՅ ՍԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ ԳԱԼԵԺ ՄՈՍ ԵՎ ԱՐԳԵԼԵ ՄԻ ԵՂԵՔ ՆՐԱՄՅ» (Մարկ., Ժ, 14)։

Սիմվոլիկ, ազգիս Վեհափառ Հայրապետ Ն. Ս. Օ. Ս. Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի բարձր կարգադրությամբ, Շաղկազարդի տոնը նաեւ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՕՐԴՆԱԾՈՒՄԸ ընդունում է։

Եթե մեծահասակներն անհրաժեշտություն են զգում ժամանակ առ ժամանակ Սուրբ Եկեղեցի գնալու՝ օծյալ ապաստվորների միջոցով Աստծո օրհնությունն ստանալու, հապա որքան՝ առավել երկնային Հոր օրհնության կարիքն ունեն մատակարարվեն, հրեշտակաման մանուկները։ Ուստի պարտ է, որ մոռոցներ իրենց մանկանց եւս Աստծո տուն տանեն հոգեւոր հայրերի օրհնությանն արժանացնելու համար։

...«Աստուածաշունչ» մատյանը մեզ ու-

սուցանում է, որ մարդ արարածի միտքն ու սիրտը մանկությունից ի վեր հակառակ են չարին. «...Մարդկանց միտքը մանկուց չարի ծառայության մեջ է» (Շմոք., Ը, 21)։ Ահա հենց այդ պատճառով է, որ մանուկը որքան մեծանում է, այնքան էլ չարանում

ու աճում է դառնում։ Սակայն ինչ՞ու՞ն, քանի որ մեր մախաճողներն իրենց անհնազանդությանը ու պատվիրանազանցությանը մեղանցեցին ու զրկվեցին աստվածային պարգևներից ու շնորհներից, այդ պատճառով էլ նրանց սերունդները, այլ չես աստվածային շնորհներից զրկված, միայն չկարողացան դիմակայել չարի փորձություններին ու հարձակումներին, ուստի եւ հակվեցին առավելաբար չարությանն ու անհրաժեշտության։ Հետեւաբար աղածորդին որքան մանկուց կարիք ունի մաքի կրթման, նույնչափ (նույնիսկ էլ առավել) անհրաժեշտություն է զգում հոգեւոր կրթության ու դաստիարակության, որպեսզի ֆիզիկական ու մտային զարգացմանը զուգընթաց աճի ու զորանա նաեւ հոգով։ Սիմվոլիկ այս հոգեւոր կրթման առումով մանկան անհրաժեշտ է ոչ միայն քահանայական օրհնություն, այլեւ ընտանեկան անաղարտ հոգեւոր մթնոլորտ. չէ՛ որ եթե ընտանեկան

հարկուն բացակայում է անաղարտ հոգեւոր մթնոլորտը, ապա այդ օջախում եղող մանուկը զրկվում է իր ամենօրյա հոգեւոր սննդից, որովհետեւ մանկանը հոգեպես սնունդում է ոչ միայն Սուրբ Եկեղեցին, ոչ միայն հոգեւոր կրթակայանը վարժարանը, այլեւ նախ եւ առաջ ընտանիքում առկա հոգեւոր մթնոլորտը, ինչն էլ ստեղծվում է հատկապես մոր անմիջական ցանցերով։ Եթե Ս. Եկեղեցուն հավատացյալներին միխթարում, խրատում, ուսուցանում է քաղցրամաշակ պատվիրաններով հազեցնում են շնորհազարդ վարդապետները, ապա ընտանեկան հարկուն վարդապետական, օջախի մայրն է, որն էլ իր մայրապետ աղոթքներով, հոգեւոր ընթերցումներով ու հոգեշահի զրույցներով խրատում, միխթարում, ուսուցանում են սնունդ է թե իր մանկանն ու թե ընտանիքի իրուս անդամներին. «Մանուկներն առավել սովորում են մայրերից, քան հայրերից, որովհետեւ մայրական դաստիարակությամբ են մինչեւ մայրահասությունը մեծանում։ Ուրեմն մայրերը պիտի լավ կրթեն իրենց մանուկներին, որպեսզի հետո լաց չլինեն կենդանի զավակի վրա առավել, քան մեռածի» (Պողոս պատրիարք Ադրիանուպոլսեցի)։

Միով բանիվ, մոռոցներ ոչ միայն հոգ պետք է տանեն իրենց մանուկների առողջ ֆիզիկական ու մտային աճմանն ու զարգացմանը, այլեւ ամենայն բնախնդրությամբ պիտի ջանան իրենց երեխաներին դաստիարակել Աստծո երկրորդով, Աստծո խոսքով, որպեսզի նախաժամանի երկնավոր Հոր շնորհաբաշխ օրհնությունը, եւ իրենց մանկուց աճեն ու զորանան ի իմաստուններով ու շնորհներով Աստծո։

Հիշենք նաեւ, որ «ողորմելի է այն մանուկը, ում մոռոցներ չարաբար են, որոնցից են ինքն է սովորում չար լինել»։ Արդ, ուղղե՛ք մեր վարքը ու բարքը, որպեսզի մեր սիրասուն մանկունը մեզմիջ միայն բարին ու աստվածահաճուն ուսանեն եւ երկրային լինեն։

Եվ եկե՛ք մեր մանուկներին մեր գիրկն առած եւ մեր ու նրանց գլուխներն ուռեւնու մորաբողոքոց ուստերով զարդարած շտապեք Մայր Եկեղեցի՝ ոչ միայն օրհնված ուստեր վերցնելու, այլեւ մեր մանուկներին քահանայական օրհնության արժանացնելու, չէ՛ որ մեր գրողավոր Մայրը Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցին, ծայրուն է «ԹՅՈՒՆ ՍՈՒՆ ԴԱՆԿԱՅՈՒՆԻ ԳԱՎ ԱՌ ԻՍ, ԵՎ ՄԻ ԿԱՐԳԵՆՈՐ ԳՂՈՍԻ»։ ամեն։

ՀԱՎԿԻԹԸ՝ Ս. ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՆ

«Կարմիր հավիկը մեր չնդերի մեջ առնելով՝ հայրապետ մեր փրկությունն ենք ազդարարում» (Ս. Գրիգոր Տաթևացի)։

Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու, ինչպես նաեւ Ընդհանրական Ս. Եկեղեցու մաս եղող Եկեղեցիների հոգեւոր ավանդույթներից է Ս. Զատիկի նախօրեին ձու ներկելը։

Նախ նշենք, որ Հայոց Եկեղեցու հայրավանդ տվորությունը համաձայն՝ Ս. Զատիկի տոնը կամխող Մեծ պահքը լուծվում է կրեղենով (հավիկի, կարմեղեն) ու ձկնով։ Ուստի եթե Ընդհանրական Ս. Եկեղեցու մաս եղող Եկեղեցիներում ընդհանրացած տվորությ. է, ի նշան Քրիստոսի հարության, միայնց կարմիր հավիկներն ավելի, ապա Հայոց Եկեղեցուն ձու ոչ միայն իբրեւ Հարության նշանակ է, այլ ինքնակամում Ս. Զատիկի ճրագալույցի խթան ընթրիքի կերակուր։

Տակավին նախաքրիստոնեական շրջանում ձու եղել է բնության վերազարթուրի ու կյանքի խորհրդանշան։ Իբրեւ Քրիստոսի հարության վառ արտահայտություն՝ Ս. Եկեղեցուն, ս. Մարիամ Մագդաղենացու օրհնակով, աստիճանաբար ընդհանրացել է Ս. Հարության տոնի նախօրեին հավատացյալների կողմից միմյանց ողջունելու կարմիր հավիկներն ավելի։ (Ավանդությունն համապատասխան Ս. Մարիամ Մագդաղենացին, ներկայանալով Հռոմի Տիբերիոս կայսրի, նրան կարմիր չու է անվիրել՝ ավելիով։ «Քրիստոս յարես ի մեռելոց»)։

Ձու նախ էլ առաջ, քառ Ս. Գրիգոր Տաթևացու, «ոչ աշխարհի օրհնակն է», եւ ինչպես որ իմաստուններն են ասում, «Գրիգոր կեղեցի է նման, քաղանքը՝ օղին, սպիտակ-

կուրջ՝ ջրին, իսկ ղեղնունցն էլ երկիրն է»։ Իսկ կարմիր ներկը խորհրդանշում է, թե այս աշխարհի Քրիստոսի արյամբ գնվեց։ Եվ մենք, կարմիր հավիկը մեր ժեռերի մեջ առնելով, հայտնաբերում ենք փրկությունն ենք ազդարարում։ Սրանցից զատ, ձու նաեւ խորհրդանշում է աղանդորդ։ Երկու վիճակը՝ ներկան ու ապագան, մախ՝ ինչպես ձվի մեջ ապագա էակի սաղմն է անփոփոխված, որն ինքնին կենդանություն է, սակայն ամբողջապես չի հարողալցվում արտաքին աշխարհի հետ։ Աղանդորդն ընդհանրապես իրական աշխարհային վիճակով է ապրում, բայց տակավին չի կարող թե ֆիզիկական եւ թե հոգեպես հարողալցից լինել բարձր հոգեւոր արժեքներից, անձառեղիճ ճշմարտություններին, կատարյալ բարության ու երջանկությանը։ Երկրորդ՝ ինչպես ձվից ելած արարածն սկսում է լիարժեք կյանքով ապրել՝ իր տարատեսակ ցանկություններին հարողալցի տալով, սույնպես էլ մարդը, Տիրոջ Երկրորդ գալուցից, ընդհանրական հարությունից հետո կատարյալ, հավիտենական կյանք է մուտք գործելու եւ Բարձրյալ Աստծո կամքով հասնելու է աստվածային ճշմարտությունների կատարյալ ճանաչողության, ինչպես նաեւ Ամենատեր Երրորդությանը։

Կարեւոր ենք համարում նշել, որ Ս. Հարության հավիկները պետք է միայն ու միայն կարմիր գույնով ներկվեն. նախ՝ «կարմիր ներկը խորհրդանշում է, թե այս աշխարհի Քրիստոսի արյամբ գնվեց» (Ս. Գրիգոր Տաթևացի)։ Երկրորդ՝ որովհետեւ կարմիր գույնը մեզ հիշեցնում է, որ մեր մորթված կյանքը Հիսուս Քրիստոսի անարատ արյամբ է գնվել։ Երրորդ՝ քանի որ կարմիր գույնը պատկանում է լուսն ու վառ գունախմբին, ուստի ի

նշան մեր ցնծության՝ հավիկները պետք է կարմիր ներկվեն, չէ՛ որ Քրիստոս Իր մահվամբ մեզքը հաղթեց, մեզ աստանալից փրկագնեց եւ Իր հարությանը աղանդորդներն հավիտենական կյանք պարգևեց։

Միավորվելով ամենին իրապատեցի չէ, որ հավաքացյալ հայորդիները Ս. Հարության խորհրդի տեսանկից կերպով ներկայացնող հավիկները, կարմիրք քաջի, այլ գույններով ներկեն։

Պետք է նկատենք նաեւ, որ մեր ժողովրդի կենցաղում ամենին ու ամբողջությամբ տվորություն են ընդհանրացել, այն տանը, ուր մինչեւ Ս. Զատիկի մարդ է մահացել, ձու չեն ներկում, կամ տոնի օրը օճառով ձեռքերը չեն լվանում, լվացք չեն անում... Իբրեւ ԼՃԲՍՈՒ որդիներ, զորացած Քրիստոսի սիրով, մանապաղպ մտություններով չխաբվեն եւ Աստծո բարեբար նախախնամությունից ինքներս մեզ զրկված չկարգեն։ Հիշալիք, սա ոչ թե հանգուցյալի կամամար հարգանքի արտահայտություն է, այլ անտեղյակության հետևանք, զի ձու, լինելով Հարության, կյանքի հավերժություն խորհրդանշան, առավելաբար պիտի ներկվի հենց այդ ընտանիքներում՝ իբրեւ հոգեւոր միխթարություն՝ ի նշան կրթնած հայրապետի հոգիվ ամենախոթյան է իրենցի Արարության համար հարություն առնելու։

Ցանկալի է, որ հավատացյալ հայորդիները Ս. Զատիկի ճրագալույցին իրենց են եկեղեցիներ կանգնած հավիկները բերեն, որպեսզի դրանք Ս. Դատարարից հետո քահանա հայրերի կողմից օրհնվեն, ապա տուն տարվեն եւ ճրագալույցի խթան ընթրիքի ժամանակ ճաշակվեն։

Լրբորդ դպիր Կարապետյան
Հաղորդյալ հոգեւոր ճանապարհ ամեն

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔ. ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ

Սկիզբը՝ նախորդ համարում

Բայց ո՞րն էր, ըստ էության, այն ոճերը, որի համար մեղադրում էին Հիտլարին։ Մեկնեցինք րից շատերը ենթադրում են, որ դա կարող էր լինել Նրա՝ Ինքն Ինքն ոճ մայրն Մեսիա, այլևիկ Աստվածորդի կոչելը։ Ողորի Աստծո արտահայտությունը ճշմարիտ Մեսիայի իմաստ ունի, եւ Հիտլարի պատասխանումն էլ այս իմաստներին միջոց տալընությունն ընդգծող ոչինչ չկա (Մատթ., Ի2, 63-64)։ Եվ ինչպե՞ս Հիտլարն իրավաբան ունե՞ր էի՝ Ինքն Ինքն տալու Զքիստոս տիւր-նոսը՝ առանց ատակամային Ի2-խոմություն մանանկություն։

Այսուհանդերձ, քանի որ Հիբերանքն ընդունում էին, որ Մեսիա՛ն գալու է ամպերի վրաստան (Դան. Է, 13-14), ուստի սույն առաքելությունը եւս մնում է անգոր: Որո՞նք են, արդոյոր, այն իրական մեղադրանքները, որով Նրան ամբաստանում էին: Թվում է՝ մեղադրատականներին բուն մեղադրանքը միայն այն էր. քե՛ Հիբերանք իրավունք չուներ ինքն ինքն Մեսիա կոչելու: Այդ մասայնու-րյանը էլ ճրայգ գտան, որ մնան հավակնությունյան դեպքուն Սիմեոնիին գործը պաշտանապես վճիռ արձակելն է (Հովհ. Է, 19-22, Դով. Ի, 2): Իսկ Հիսուսը, չընդունելով ինքեցի պաշանմանով երկ-նային իրաքին պարագան, կորսե-հանապես մերժում է սույն տեսա-կետը (Մատթ., ԺԶ, 1, Հովհ. Բ 18): Հրեա կրոնականների դատու-մով Հիսուս այս ընթացքը կրոնա-կան ճեղք էր եւ միաժամանակ հե-ղափոխականի ամբարիշտ գործը քանի որ գլխավորները չէին կարող պատկերաքցնել, որ իրե-ն-ցից կախում ունեցող մեկը հան-կարծ կարող է ինքն ինքն Խաքայե-լի քաղավոր հռչակել՝ այդ մասին վաղորդ համաձայնեցնա՞ծ չլինե-լով գերագույն ժողովի հետ: Զախ-որ քա՛նադրել էին արդեն Հիսու-սին, ուստի Նրան իբրեւ Մեսիա ընդունողներից շատերն սնանք հրեաներից վախենալով (Հովհ., Թ 22), հայտնիոր համարեցին Նրան քանցի առանց մնա՞ն արդուն-րյան՝ Իր անձինք ընձայել էր Աստ-ծո Որդի լինելու վեհագույն առա-նձնաճորդը:

Արդ, երբ օրենքը մահվան էր հաստատարտուն մեկին, որ ըստ իրենց՝ մոլորեցնում էր ժողովրդին, նույնիսկ երբ իր արածը մեղադրանքներով էր հրաշքներով (Մկ. Թ., ԺԳ. 1-5), ապա որքա՞ն հակաարդարողներն մահապատժի էր ենթակա այն իսրայելացիք, որ հավակնում էր անհրաժեշտ կերպով հիստառա կոչվելու։ Կարելի է դասել, որ նրանց լճիոր կատարվեցին ահիդու իրավական սկզբունքների

համաձայն, եւ քվում էր, քե ճշմարտության հետագա ձեւակերպումները, այնուամենայնիվ, տեղի պիտի ունենան Փրկչի դատավարության ընթացքում:

Սալայն հակառակ արա՝ հս-
րայելի գլխավորները կոկին-
պարտազանց ատենակներին
դեղում մնացին. ոչ միայն լրջորեն
չջանցին լուսաբանվել, այլև գե-
րազույն առյույն չկազմեցին՝ օրի-
նակնանցները համար արդեն իսկ
տրված վճիռը: Հիսուսի մահը, այս-
պիսով, բռնության կամ բռնադա-
տման գործ եղավ՝ պարտական-
ք օրինակամոլայն երեսույթները
Հռոմեացիներն առում են. «Խիստ
օրենքը գերազույն անհրապուրյո-
ւմ է»:

Ուր կրճառված հալածանք կա այնտեղ բնակավայրերն աղտաբերելի են և սուրբերի դատաստատություններ տեղի կունենան: Օրենքի տառին կառչած են ընդունված մոլորությունների համաձայն տրվող դատաստանների ուրիշ բան չկան հաճախ, եթե ոչ վրեժխնդրության ստորին միջոցներ կան բռնության ու հաբստահարման անգույր կերպով:

Այսպիսով, Գալիլիայի մարգարեի դեմ հրեաների վճիռը կայացնելը դեռ ի կատար ածել չէր. քանի որ նրանք Արքեպալոս գահընկեցությունից հետո կորցրելին «սուրբ իրավունքը», եւ միայն հռոմեացի իրաւավորը կարող էր ստորոնել մահապալածին:

Ժողովրդի գլխավորները որոշել լավ հարաբերությամբ չէին Պիղառակի հետ. սկսեց նրա հավանությունը կորզելու երթը փնտրելը: Ամենայն հավանականությամբ՝ նրանք խորհրդակցությամբ առաքելան սա էր միտվելքեմանաւում. որը, հնարավոր է մինչ առավոտը է տեսել (Մտարդ. 1, Մարկ., ԺԵ. 1): Հավանաբար, կատարելիքի դիմումի կերպը մասին խորհրդակցելուց ետք է իրան հասկանալուց հետո իսկույն գնում են դատավորի ապարանքը: Երազուկայի ղեկավարներն էլ սկսեցին կռահելով. որ խոչընդոտներն իր առաջ են հայտնվելու. խիստ գզուշություն են ցուցաբերում: Ահա են սկսվում է հրեայի են հորմեայու պայքարը. որի մանրամասներն այնքան իրապաշտ կերպով նկարագրում է Հովհաննէս պատնարանից: Ըստ այս պահանջարկի՝ հաղթել է գատորաշ:

հետևյալ դիմախոսությունը.
 Ե. Գլխավորները նախ փորձում
 են, ոչ առանց ճարպարության,
 արագորեն գործն իր վախճանին
 հասցնել (Հովհ., ԺԸ, 29-31), նա-
 խալիս գիտենալով, որ չեն գիջե-
 լու Պիղատոսին՝ բացատրություն-
 ներ տալիս, բայց երբ Պիղատոսը
 հասկացնում է, քն իրեն չկտառե-
 լու դեպքում հարկ էր, որ չդիմե-
 լու ազակցություն, Հիսուսի բնա-

ՀԻՍՈՒՄԻ ՄԱՀԸ՝

ՄԵՍԻԱՅԻ ԱՌԵՐԵՎՈՒՅԹ ՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

միները հարկադրված բանաձեռում են իրենց տրտունջներն ու ներկայացնում ապացույցը:

բ. Այս բոլորն արվում էր Գալի
լիայի մարզաբեհին ամբաստանե-
լու համար՝ իբրեւ քաղաքակա

Յնևա. Ս. Ասրվածաժին
եկեղեցու զանգակարան
«Խաչեկոթյուն»
բարձրաքանդակը

խոռովարար՝ ասելով. «Գտան
սրան, որ մոլորեցնում էր մեր ա-
զը, արգելում էր կայսրին հարկ
տալ եւ ինքն իր մասին ասում է,
թէ Զրիստոսն է՝ թագավորը»
(Դուկ., ԻԳ, 2):

«Երեւիշիշյալը լսելուց հետո Պրդաւտեան ձեռնդրալան հարցաքննութիւնը անհրաժեշտօրէն սակաբանութարկլալի պատասխաններ խորալսելու մատուցել եմ մեղադրեմեքի անհրաժեշտութիւնը ու ստելարտաւազցութիւնը: Հիստորիստաւազ տալալիութիւնըք մի ստակ մեղութիւնը ք պատճառաւ հռուրեաղի Պիդաւտեանք, ուսալցակալմանը ք ալս մորթիքնալա քաւտասալալիք իրեք ագաւտել: Ա

իսկ պատճառով, երբ տեղեկանում է, որ մեզ գալիսիցիս է, ամենիցապես Հերովդեսի մոտ է ուղարկվում (Կուկ, ԻԳ, 4-12)։ Որոշ փոխաններ Սյուրաշի գլխատիչ Անտիոխյան երկրից փախչում, իր անբուժելի ծաղրանք գրքի, այսպեսով է Հիսուսին բզվաբանում փոխանակ լքորներն քննելու գործը։ Այսպիսով, Պիղատսը մտքից ինքն իրեն գտնում ղեմ ղիման Հիսուսին, եւ առավել

ազգիկով (Հովհ., ԺԸ, 33-38), ջա-
նում է ամբոխի հետ նախաձայնա-
րյան գայի եւ ազատել նրան մահա-
պատժից: Նախ՝ հրեաներին առա-
ջարկվում է արձակել նրան Զաա-
կի տոնի արդիվը (Մատթ., ԺԷ, 15-
25, Մարկ., ԺԵ, 6-13, Գուկ., ԻԳ
17-25, Հովհ., ԺԸ, 38-40), ապա
մերժում տառապանքի փորձում է
հացնել նրանց՝ զանախոժման եւ
թաղկելով մեղադրյալին. բայց
փորձն էլ է ձախողվում, քանիս-
նեքի կողմից վարձված ժողովու-
րդ պահանջում է (Մատթ., ԻԵ, 20-
22) Հիսուսի խաչվելը:

գ. Պիղատոսի համար ստույգ վաճ իրականություն էր. որ չիստ քաղաքական խաղաղություն չստեղծող համ չէր: Ուստի անբիղիս խաղերը գրգռվ, որ անօգուտ և պ տի լինի այս կեսիի վրա իրենց պ դուրմ, առաջ թե քաշում ավելի ք դունելի մի բողոք (Հովհ. ԺԺ. 11). նրանք պղտոմ թե, թե անքա տանյալն իրենց օրենքի դեմ է գր ծել ինքն ինքն Աստվածորդի կոչ լով: Եվ քանի որ աշխարհակալն իր սովորություն ունենի իրենց թ քակա երկրներում հարգելու տ րող կրոնի իրավունքները. ուս նման հասցանքի քեղաբուժ ես կ ողո իմն ստանձն մեղադրալին:

Բայց, ի յոր Աստուծո վնս
վան, հռոմեացի դատավոր
այլեւս իր վրդովանութի տերը չ
էր հիշարդի հետ խոսելուց հետո
վազեցորդապաշտ սարսափան
քան ի սաստկանում, որ հակա
ն է լիմուն մարգարեին համձնե
խոժանի կատաղորբյանը: «Սը
նից հետո Պիղատոսը ուզում
էրան ազատ արձակել» (Հով
ԺԲ, 12):

դ. Հիսուսի դեմ իրենց կոտորածները մարդասպանության համարժեցված չէին համարում, զայնուհետև բռնկված հրեաների պետերը դիմում են գերազանցաբար խոստովանելով, որ իրենց օգտագործած ենեգալոսը եւ մահաբեկիկներին, ամառապարկու իրենց հակառակորդյան առարկայի մահաբեկիկներին, միաժամանակ մահու չափ ուժգին վիրաւորելու իրենց իրենց:

«Եթե դրան արձակես, կայսր
բարեկամ չես»: «Չունենք մե
այլ թագավոր, բացի կայսրի
(Հովհ., ԺԹ, 12-15): Նրանց մա

տալեր դատավորին այս կեղծ խոսքերով իրենց կամքին ենթարկել են՝ նույնպիսի հակադեմոկրատիկ հույսերի: Պիղատոսը, որ առիթը ներկայացավ պալինի զվարճանում իր հրեաներին խոշտանակելով (Լուկ., ԺԳ., 1), տեղի է տալիս՝ տեսնելով տպառնայից կաշույնը: Բազում անգրություններով, դաժանություններով լեցուն իր գլխի համար ավելորդ հոգս պահել լինելը հրեա պետերի պատմաբնությունը՝ Տիբերիոսի նման մի վեհապետի գլխավորությունը: Այսպիսով, փառաձեղ հոռուսացու համար արդարությունը բնավ արժեք չուներ, իսկ գալով ամբաստանյալի հանդեպ ունեցած համակրանքին՝ նա իր քաղաքական կյանքի ապագան աղայիսի դատարկ տալովորությունից իհարձ գոհաբերոողը չէր: Այդ իսկ պատճառով էլ այսպարզ վերջանում է հրեա պետերի հաղթանակով, որոնք իսկույն օգտվում են առիթից՝ խաչ հանել տալով իրենց գոհից:

Մահապատժի վայրը լեռի մի բլուր էր. որ կոչվում էր Գող-գորա, այսինքն՝ գանգ (Մատթ., ԻԵ, 33, Մարկ., ԺԵ, 22, Դուկ., ԻԳ, 33, Հովհ., ԺԺ, 17)՝ իր տեսքի և քարայրի շրջապատից դուրս գանգվելու պատճառով։ Այստեղ է, որ Հիսուսը խաչվեց երկու ավազակների կենդանություն (Մատթ., ԻԵ, 32-56, Մարկ., ԺԵ, 21-41, Դուկ., ԻԳ, 26-49, Հովհ., ԺԺ, 19-30)։ Չարչարանքի գործիքը երկու գեղան էր, մեկը՝ ուղղահայաց, իսկ մյուսը՝ առաջիկի վրա հորիզոնական դիրքով հաստատված, մի փայտի կոճղ էլ ամրացվում էր սրունքների միջև՝ մարմնից պահելու և ձեռքերը պատռվելուց վախճելու համար։ Իսկ շատ հաճախ քավարարվում էին մահապարտի աչքերը կայուն լով միայն։ Հիսուսի ոտքերը, ինչպես գիտենք, զամեցցին (Դուկ., ԻԴ, 39) կանգնելու և հերքելու համար Հիսուսի հարություն առնելու վարկածը։ Զանգի որ մինչև դատաւարարայտի վախճանը տանջանքների աստիկ էին լինում և երկարատև, դաժիճները նրանք ասիս էին մի ընդելի՛ փորը-ինչ քանից-նելու համար ցավիքը։ Հիսուսն այդ ընդելիքը համեստեցող հետո հրաժարվեց (Մատթ., ԻԵ, 34, Մարկ., ԺԵ, 23)՝ իր մտքի և մարմնի գգաստությունը չկորցնելու համար։ Հիսուսի խաչելության պահին Նրա մտ ինչ մայրը, Հովհաննես ավետարանիչը, Մարիամը՝ Հակոբոսի և Հովսեփի մայրը, Սողոմոն՝ Ձեքեղիսի կինը, Մարիամ Մագդաղենացին և մի քանի այլ կանայք (Մատթ., ԻԵ, 55-56, Մարկ., ԺԵ, 40-41, Հովհ., ԺԵ, 25-26)։ Այդ գեղարգուն ժամին, մի քուռ հակառակորդ մարդկանցից քահ, ժողոր լքել էին Նրան։

Շարունակությունը՝ էջ 5

ԱՂԱՍԻ ԱՅՎԱԶՅԱՆ - 75

Գրադարակուն իրար մոտ շարված հատորներին սովոր խմբի մեջ ակամայից հայացքը կանգ է առնում գրքերի մի բազմության վրա, որոնք հեղինակի Աղասի Այվազյանի անվանակիրներն են՝ նրա ապրած տարիների, լույս ու մութ օրերի, այս մեծ ու փոքր աշխարհի ու նրա մարդկանց մասին պատմող... Իսկ այդ աշխարհը հարուստ է գույներով, բնավորություններով ու իրադարձու-թյուններով:

Ամեն ինչ սկսվեց 1959-ին, երբ հրատարակվեց
Գրա առաջին գիրքը «Անճրեւը»։ Մովելներ, փոքրիկ
պատմություններ, որ շարունակաբար բովանդակու-
թյան ավելի առատ պաշարով պիտի իմաստանա-
լի ու խաղաղասահե՛ն ձևով զորքերն «Ընտանիքի

հայրը», «Փառահանար», «Սինյոր Սարտիրոսի ար-
նագմեղը», «Եղանկյուսիմ» և այլն...

Արձախի ժամընում ուժերն արդարացնող եղիմակին անչափ օգնեց նաեւ աշխատանքն այլ ասպարեզներուն (աշխատուէր Է որպէս նկարիչ-մոլտիպլիկատոր, գծազարկչ-կոնստրուկտոր, լրագրող): Երիտասարդ տարիների փորձին զուգնարկեց ստեղծագործ մտքի փայլուն թռիչքը, եւ ահա արդյունքը՝ հրաշալի սցենարներ, ֆիլմեր, որոնք իրենց հատատունում ու մնայուն տեղը զտան հայ մշակույթի ու կինեմատոգրաֆի պատմության մէջ: «Եռանկյունի» կինոնկարին, որը 1968-ին լենինգրադայան համամիութեանական փառատոնում շահեց երկրորդ մրցանակ, հաջորդեցին «Լիրիկական երգ», «Վազպէտ լապտեր» ֆիլմերը, որտեղ արդեն յայտնի Այվազյանը հանգեց էր գլխաւ ոչ միայն ժողով սցենարիստի, այլ նաեւ ռեժիսոր: Այսպիսի

համակցումը անչափ կարեւոր է մերօրյա մշակույթի զարգացման համար, առավել նաև, որքան օւնենք հաջողութեան հասնելու ման օրինակ:

Միասին Այվազյանի ստեղծագործությունների և ֆիլմերի լայն ժողովրդականությունը պայմանավորված է նրանով, որ հեղինակը ապրում է առանց հեռանալու ժողովրդից, ամուրի կառչած է իր արմատներին, ու միշտ մի բարի ու լուսավոր լավատեսություն է մտնում ընթերցանությունից և ֆիլմերը դիտելուց հետո...

Ինչպես է գնահատում իր ստեղծագործական ուղին այսօր արդեն 75-ը բրիտանացի գրողը, արվեստագետը, իրեն է հայտնի: Իսկ ժամանակները, մարդիկ եւ արվեստը գործը վկայում են. նա ապրում է մեր մեջ, մեզ հետ ու խառնվում աշխարհի գույներին՝ միշտ բողբոջելով իր յուրահանգ ու լուսավոր գունդինսեր...

Մարինե Քոչարյան

« ԼՈՒՅՍԻ ՇՈՂԵՐ » ԲՐՈՒԿԼԻՆԻՑ

ԿԱՄ ԻՆՉ ԵՆ ԾԱՆՈՒԹՈՒՄ ԵՀՈՎԱՅԻ ՎԿԱՆԵՐԸ

Սկիզբը նախորդ համարում

Եհովայի վկաների վարդապետության կորիզը հիմնականում խառնաժավ էր և աղվենտիստների վարդապետության վրա լրացված երկու «Ռ»-երի քարոզչություններով:

Եհովայի վկաների վարդապետության մեջ կարելի է առանձնացնել հետևյալ հիմնական սկզբունքները, որոնք կազմում են նրանց աստվածաբանության կորիզը:

Արտասովոր ծագումը դեպի Հին Կտակարանը: Դա երևում է ամենուրեք. հրապարակած ցանկացած գրքույկում, ասանագրում, բերթիկում: Բավական է աչքի անցկացնել մեքսիկացիների 90%-ը Հին Կտակարանից է:

Նոր Կտակարանը նրանց համար անարժեք է, քանի որ այն հիմնականում ներկայացնում է Հիսուս Քրիստոսի Աստվածությունը: Հիսուս Եհովայի վկաների համար 144.000-ից մեկն է՝ առաջինը, կամ ինչպես ոչ վաղ անցյալում ասում էին, առաջինը հավասարների մեջ:

Սուրբ Երրորդության մեծություն: Սուրբ Հոգին ներկայացվում է որպես Եհովայի գործընկերը, գործուն ուժը: Ամենուրեք այն պետք է գրվի փոքրատառով, որպեսզի չհասկացվի նրա անձ լինելը, այլ շեշտվի նրա հասարակ անունը: Հիսուս Քրիստոսին ներկայացնում են միայն որպես մարդու: Հետևաբար ինքնուրույն քայլանքներում են քրիստոսաբանական հարցերն ու վեճերը:

Պատմական բոլոր եկեղեցիների գլուխը, համաձայն Եհովայի վկաների, աստուծան է:

Եկեղեցին ոչ չորսական կառույց է և միայն 144.000 անդամ ունի, որոնք հոգի են մարմին չունեն:

Հիվանդագին ծագում, ցանկություն աշխարհի վախճանի օրը Արմագեդոնի օրն իմանալու: Նրանց բոլոր անդամները, արդեն 130 տարի է, հավատում են, որ իրենցից ամեն մեկը գիտի այդ օրը եւ կարող է հաստատ ասել եւ պատգուցել: Այդ «գիտուններին» այսօր ավելացել են հայազգի եհովայական «գիտունները»: Այդ մեթոդը շատ օգտակար է անդամներին ակտիվ վիճակում պահելու համար. Բրուկլինն էլ ամեն կերպ խթանվում է այդ: Ընդ որում նրանք այսօր էլ վստահաբար կապացուցեն, որ այդ օրը ուր որ է կգա, «սարքեր ետեւում չեն»: Հաշվարկային բնականական համակարգերը, որոնց միջոցով նրանք որոշում են Արմագեդոնի օրը, նրանց հրաճեցնում են «վերելից» կառավարությունից, որպեսզի խառնաշփոթություն չլինի, եւ անդամներն ինքնագործունեությամբ չզբաղվեն:

Պատմությունը ցույց է տվել, որ ցանկացած կրոնական կամ ոչ կրոնական շարժում մնալ է եղել իր իսկ առաջնությունը: Մերօրյա եհովայականներն էլ բացառություն չեն. նրանցից ամեն մեկը ծագում է մանավանդ երկու «Ռ»-երից կամ ցուցաբերել ստրկական հեմագոնություն դեկալար մարմնից:

Ինչպես բոլոր աղանդները, այնպես էլ Եհովայի վկաները համարում են, որ միայն իրենք են ճշմարիտ ամբողջ աշխարհում: Մնացած բոլորը, որ իրենց եկեղեցի են համարում, պիտի կործանվեն Արմագեդոնի պատերազմում, եւ միայն իրենք պիտի վերապեն Արմագեդոնը:

Եհովայի վկաները եկեղեցի ասելով հասկանում են միայն «Երեսուրի ծնունդ» ունեցած այն անդամներին, որոնց բիվը 144.000 պետք է լինի: Մնացածները «ուրիշ հոտ» են կազմում, որոնք էլ աշխարհում Եհովայի վկաների հսկայական կազմակերպություն-պետությունն են ներկայացնում:

Այսպիսով, միայն 144.000-ի համար է գրված Հովհաննեսի Ավետարանը, մանավանդ երրորդ գլուխը, քանի որ միայն նրանք, վերստին ծնվելով, մահվանից հետո երկնային կյանք պիտի մտնեն, մնացածները դեպի չգոյություն:

Եհովայի վկաները, Աստուծո թագավորություն ասելով, պատկերացնում են մի կառավարության, որի գլուխ կանգնած է 144.000 թագավոր, այդ կառավարությանը «դեսպանատունը» այսօր աշխարհում ներկայացնում է Նյու Յորքի արվարձանում գտնվող բրուկլինյան «Դիտարանը» կազմակերպությունը, որի ղեկավար մարմինը, բնական է, դարձվալ այդ օձյալ դասից է:

Բայց ավետարանական է ոչ մի դրվագում Հիսուս չի ներկայացնում Աստուծո Թագավորությունը որպես կառավարություն՝ աշխարհի իմաստով: Հենց այս առումով էլ դժվար է Եհովայի վկաների կազմակերպությունը դիտել որպես եկեղեցի, ինչը եւ իրենք մեծ սիրով ընդունում են: Այդ տարօրինակ կազմակերպության ավելի հարմար է տալ «կուսակցական պետություն» անվանումը, քան կրոնական կազմակերպություն անվանումը: Իրենց հրատարակած բոլոր գրքերում Եհովայի վկաները սիրում են մեքսիկե Ղուկ, 17.21 համարը ցույց տալու համար, որ Աստուծո Թագավորությունը հենց այն է, ինչ իրենք քարոզում են: Այսպես, երբ Հիսուս ասաց, թե «Աստուծո թագավորությունը ձեռք մեջ է», այս, համա-

Միայն այդ 144.000 հոգին են, որ մահվանից հետո չեն գնալու չղոյություն, այլ մահնգամից գնալու են երկինք, իսկ մնացած բոլորը մեռնելուց հետո անխոր վերացվելու են: Նրանք քարոզում են, որ այդ 144.000-ի հավաքագրումն սկսվել է 1914 թվականին:

Եհովայի վկաները հավատում են, որ դեռ առիթ կա օձյալների այդ դասին միանալու, բայց շուտով մի քանի տարի հետո, այդ ինչը կլինան, եւ «հաստիքացուցակում» ազատ տեղ ալելու չի մնա: Դա նշանակում է, որ կսկսվի Արմագեդոնը: Միայն այս կերպ կարելի է բացատրել կազմակերպության պիտեներների հարձակողական խառնվածքը:

Հաղորդությունը Եհովայի վկաները կատարում են տարիք մեկ անգամ՝ Չատիկի օրը, բայց ոչ թե քրիստոնեական Չատիկի, այլ իրենական:

Նրանք դա հիմնավորում են այսպես. Չատիկը լինում է տարին մեկ անգամ, ուստի եւ հաղորդության սեղանը էլ տարին մեկ անգամ պետք է լինի: Հաղորդության արժանի են համարվում միայն 144.000-ի անդամները, իսկ «այլ ոչխարներին» արգելում են հաղորդություն տալ: Զանգի որ Եհովայի վկաները համարում են, որ դարասկզբի ծնվածներն են միայն 144.000-ի մեջ մտնելու, հաղորդություն ընդունողները, որպես կանոն, 80-90 տարեկան ծերունիներ են: Իսկ ի՞նչ կլինի հետո, երբ այդ ծերունական գլխավոր կենտրոնականային այլևս անդամ չունենան, իսկ Արմագեդոնն այդպես էլ չսկսվի, ինչպես եղավ նրանց պատմության նախորդ տարիներին. երբ ամեն տասնամյակը մեկ, սկսած 1799 թվականից, ճշում էին Արմագեդոնի մոտ թվականը:

Հավանաբար, այսօրվա Եհովայի վկաների ծերակույտում ունի իր գաղտնիքը որոշումները, թե ինչպես պիտի դուրս գա «ծերունական» այդ շրջանակից եւ հրաժարվի ուսուցանող տեղիորդայն «միլիոնավորները պիտի մահ չնշառվեն» կարգախոսից ու միեւնոյն ժամանակ չհրաժարվի իր հիմնական սկզբունքներից: Կարելի է միայն պատկերացնել, թե ինչպիսի հեղափոխություններ կկատեն Բրուկլինում երիտասարդացնող իրենց ծերացած ղեկավար մարմինը:

Հետաքրքրական է, որ Եհովայի վկաները հաղորդության օրը ճշում են որպես «Հիսուսի մահվան հիշատակի օր», իսկ այդ օրվան մասնացեղը՝ պատվաբեր մասնակիցների համար, քանի որ նրանք այդ դեպքում Եհովայի աչքին լավ են երեւալու:

Այդ, իրականությունն այդ է, Եհովայի վկաների համար Հիսուս մեռած է, միեւնոյն քրիստոնյաների համար Նա հարություն է առել մարմնով եւ Հոր Աջ կողմում է: Կենդանի Հիսուսի համար ճշել Նա մահվան հիշատակի օրը, նշում է, թե համարել Նրան մեռած: Այս է Եհովայի վկաների ամբողջ աստվածաբանությունը, եւ այս են ծանուցում նրանց «ավետարանիչները» իրենց քարոզարշավներում՝ փորձելով նորադարձերով համայնքը, այսպես կոչված, «բրուկլինյան բանակը»:

ՄԵԴԻ ՄԱՅԻՆԵՆ
Գեղարքյան հոգևոր
մեծարանի դասախոս

Սկիզբը նախորդ համարներում

Մեր հույսն ու ապավինությունն առ Աստված են:

Թեև մեր աներեկույթ պատերազմում այնքան անհրաժեշտ է մեր անձերի չապավինելը, այդուհանդերձ, եթե մի կողմ թողնելով այդ հույսը այլ հենարան չգիտենք, ապա կամ ինչույն կիսկալենք կոչվող դաշտից, կամ էլ վերջնականապես կպարտվենք եւ կզերկվենք մեր քջմանիների կողմից: Դրա համար էլ մենք, մեզնից խորքանալով հանդերձ, մեր տրուում մասն պետք է ամրապնդենք կատարյալ ապավինությունն ու վստահությունն առ Աստված, այսինքն, պետք է վճռականորեն միայն Նրան ապավինենք ակնկալենք ամենայն բարիք, օգնություն ու հաղթանակ: Որովհետև մենք ինքնին ոչինչ ենք, եւ մեզնից սպասելի չեն այլ բաներ, քան սայթաքումներ եւ անկումներ, դրանց պատճառով էլ մի կողմ ենք թողնում մեր հանդեպ եղած հույսը: Հակառակ դրա Աստծուց կատարյալ ամենայն հաղթանակ, հենց որ մեր սիրտը, իրապես, սպառազինեց Նրա հանդեպ ունեցած ապավինությամբ եւ Նրանից օգնություն ստանալու լիակատար համոզվածությամբ ըստ հետևյալ սաղմոսի վկայության. «Տերն է իմ օգնականն ու պաշտպանը, Նրա վրա դրեց իր հույսը սիրտն իմ» (Սաղմ., ԻԷ, 7):

Այդպիսի հույսով ամրապնդվելու եւ ի սեր դրա ամենայն օգնություն ստանալու համար մեզ կարող են օգնել հետևյալ խորհրդատվությունները.

ԱՆԵՐԵՎՈՒՅԹ ՊԱՏԵՐԱԶՄ,
ՈՐ ԳՐԵԼ Է ԵՐԱՆԵՐԻՆՈՒՅՈՒՄԸ
ՇԵՐ ՆԻՎՈՂԵՄԻՍ ԱԳՈՐԻՍԵ

թյուն ստանալու համար մեզ կարող են օգնել հետևյալ խորհրդատվությունները.

ա. Այն, որ օգնություն ենք սպասում Աստծուց, Որը, որպես Ամենակալ, կարող է ամեն ինչ որ կամենա, հետևաբար մեզ էլ կարող է օգնել:

բ. Այն, որ դա սպասում ենք Աստծուց, Որը, որպես Ամենագետ եւ Գերիմաստուն, կատարելապես գիտի ամեն ինչ, հետևաբար լիովին գիտի եւ այն, թե ինչ է անհրաժեշտ մեզնից ամեն մեկի փրկության համար:

գ. Այն, որ սպասում ենք մնա՞ն օգնություն Աստծուց, Որը, որպես անսահման Շնորհատու, անասելի սիրով ընդառաջում է մեզ միշտ պատրաստակամ ժամ առ ժամ, որպես ցուցաբերող ամենայն օգնություն այնքան անհրաժեշտ մեր հոգու պատերազմում հաղթանակ տանելու համար, երբ Նրան ենք փարվում ամուր վստահությամբ:

Եվ մի՞թե հեղափոխում է, որ մեր այս բարի Յովիկը, Որը երեք տարի շրջում էր փնտրում իր կորուսյալ ոչխարը կանգնելով կոկորդիլ աճող ռոժով, գնում էր այնքան դժվարին ու փշուտ արահետներով, իրն էր ողջ արյունը թափեց եւ իր կյանքը տվեց, մի՞թե հեղափոխում էր, որ իմա, երբ էր այս ոչխարը, որ գնում էր իր հետքերով, սիրով դիմում է իրեն եւ ամենայն վստահությամբ օգնության կանչում, էր հալածող չորդի նրան եւ նրան չվերցնի իր աստվածային ուսերին ու չտանի դեպի երկնային իրեշտակների դասերն ու նրանց հետ սրա առիթով չսարքի տոնական հանդիսություն: Եթե մեր Աստվածը, որ մեծազույն խնամքով ու սիրով չի դադարում փնտրել կույր ու խուլ մեղավորին, ինչպես ավետարանական կրթած դարձր, մի՞թե իմա կթողնի նրան, երբ մոլորված ոչխարի պես աղերեսում եւ կանչում է իր Յովիկը: Եվ ո՞վ կհավատի, որ Աստված, Որն անդադար բախում է մարդու սիրտը ցանկանալով ներս մտնել, եւ ընթերթ դուր հետ, ըստ հայտնության խոսքի (Գալտ., Բ, 20), փոխանցելու նրան իր պարզեցնելը, չսի ու չջանկարան ուշք դարձնել նրան, երբ մարդը բացում է իր սիրտը Նրա առաջ եւ կանչում է Նրան:

դ. Գերջապես, առ Աստված ամուր ապավինությունը վերականգնանցելու եւ Նրան անհապաղ օգնության կանչելու չորրորդ միջոցը ինչորդայն մեծ վերանայել է Աստծու կողմից կատարված բոլոր այդպիսի օգնությունների փորձառությունները, որոնք արտացոլված են Սուրբ Գրքերում: Այս բազմաթիվ փորձառություններն առավել հստակորեն ցույց են տալիս, որ Աստծուն ապավինած եւ ոչ մեկ երեք էլ մնացել ամոքող եւ առանց օգնության: «Նայեցեք իհն ազգերին»- կոչում է իմաստուն Սիրաբ., և սեսեք ո՞վ էր, որ հավատաց Տիրոջը եւ ամոքով մնաց» (Սիրաբ., Բ, 10):

Եղբայր իմ, գինված այսպիսի չորս զենքով՝ արիաբար դուրս եկ պայքարի, այն վարիք եռանդով ու ամենայն համոզանքությամբ, որ եթե է տրված հաղթանակ տանել: Բանգի նրանցով դու միանգամայն ծնեք կրեթե կատարյալ ապավինությունն առ Աստված, իսկ այդպիսի ապավինությունն անընդհանր դեպի բեզ կրեթի Աստծո օգնությունը օժտելով ամենահաղթ ուժով: Վերջապես, սրանք քո մեջ խորապես կարմատավորեն լիակատար անվստահությունն սեփական անձիդ հանդեպ: Օգուվելով առիթից դարձնալ ինչեցնում են բեզ այս անվստահության մասին, քանի որ չգիտեն, թե ու՞մ էր պետք իր լինի ինչեցնել այս մասին: Այնքան խորն է արմատավորվել մեր մեջ եւ այնքան ամուր է մեզ կցվել այս ինքնաթուղարում, որպես թե մենք ինչ-որ բան ենք մեզնից երկրայացնում եւ այն էլ ոչ փորք, որը միշտ ծանկնադեպ պարտվում է մեր սրտերում, որպես ինչ-որ մուրթ ու անկատար շարժում, մույնիսկ այն ժամանակ, երբ մենք համոզված ենք, որ ինքնենք մեր հանդեպ ոչ մի վստահություն չունենք եւ ընդհակառակը կատարյալ է մեր ապավինությունն առ Աստված: **Որպեսզի, որքան կարող ես, խուսափես այսպիսի մեծամոտությունից եւ գործես առանց որեւէ ինքնավստահության, այլ սոսկ ապավինությամբ առ Աստված, ամեն անգամ տրամադրվող յայնպես, որ քո անկարողության գիտակցությունն ու զգացումն ճակողորեն Աստծո ամենակարողության հանդեպ մտահալոյթյանը, իսկ այս երկուսը նախորդեն քո ամեն մի գործին:**

Ուսերենից բարձրանց
Բնարիկ Դազարյանը

Արա սրկ. ՆԱԼԶԱԶՅԱՆ

ԳԵՂԱՆԿԱՐ ԽԱՉՎԱՌՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՇԻ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒՄ

Եկեղեցական տոների եւ հանդիսավոր արարողությունների ժամանակ հոգեւորականների երթն ուղեկցվում է ընդցնեւով, ծնծղաներով եւ ծողի վրա բարձրացված խաչվառներով: Ըստ Մաղաքիա արք. Օրմանյանի «Ծիսական բառարանի» ընդցը որպէս «ուրախության նկատարան», ծնծղան «ցնծության նշանակ», թափորի առջեւից տարվող խաչը (նաեւ խաչվառ է կոչվում) քրիստոնեական հավատքի խորհրդանշան, եւ թափորի մեջ, «որպէս զարդեր», մյուս խաչվառները հանդիսությունների տոնական տրամադրության եւ բարեպաշտական զգացումների անբաժան մասն են կազմում:

Ստովի վերապրեց երթի մեջ որպէս զարդ գործածվող բազմաթիվ խաչվառների գունագեղ եւ լուսաշող պատկերների ներգործությունը: Բարբախտաբար պահպանվել են տարբեր նյութերով եւ եղանակներով արված այդպիսի մի շարք խաչվառներ: Ամենահին օրինակը Էջմիածնի Վեհարանում պահվող, «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» անունով հայտնի, 1448 թվականի ասեղնագործ խաչվառն է, որի նրբաշիւղ մետաքսի մի երեսին ոսկեղեղինին, Գահակալ Քրիստոսն է, մյուսին երկնագույնին, «Սբ. Տրդատ թագավոր, Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ, Սբ. Դովհիսն» ինքնատիպ հորինվածքով պատկերը:

Գեղարվեստական մեծ արժեք ունեն հատկապէս անհայտ հայ նկարիչների ստեղծած խաչվառները: Դրանք ուղղանկյուն շրջանակի մեջ ամփոփված, ոչ մեծ կտավի երկու երեսին յուղանկրկով արված թեմատիկ պատկերներ են, որոնք բավականին տարածված են եղել 18-19-րդ դարերում: Հայաստանի ազգային պատկերասրահի եկեղեցական գեղանկարչության հավաքածուում պահվում են տասնյակի հասնող այդպիսի խաչվառներ: Դրանք ժամանակին պատկանել են տարբեր եկեղեցիների, այդ թվում Էջմիածնի Սայր տաճարին, Երեւանի Կաթողիկէին եւ Սբ. Դովհաննէսին, Աղթամարի Սբ. Խաչին:

Եկեղեցական գեղանկարչության այս ինքնատիպ գործերն առանձնանում են տեղումնական տեսարանների թեմատիկ բազմազանությամբ՝ իրենց վրա կրելով ժամանակաշրջանի եւ գեղարվեստական միջավայրի ազդեցությունը, նկարիչների ստեղծագործական կարողությունների անմիջական տպավորությունը:

Հանդիսությունների ժամանակ, ի տես հավատացյալ ժողովրդի, խաչվառների ծնունդ ցուցադրվել են հիմնականում Քրիստոսի խաչելության եւ համբարձման տեսարանները, ինչպէս նաեւ հայ միջնադարյան արվեստում լայն տարածում գտած «Աստվածամայրը Մանկան հետ» պատկերները: Բոլոր խաչվառների վրա այս տեսարանները ներկայանում են կանոնականորեն խմբակցությամբ: Այսպէս օրինակ, եթե խաչվառի մի երեսին «Աստվածամայրը Մանկան հետ» տեսարանն է, ապա մյուսին «Խաչելությունն» է պատկերված, որի ավանդական հո-

Անհայտ հայ նկարիչ. 18-րդ դար

րինվածքում երբեմն ավելանում են Քրիստոսի գլխավերեւի տախտակը «Հիսուս Լազարից» թագավոր Յիեց» գրությամբ, արեւի եւ լուսնի մարդադէմ պատկերները, աղանազաններ խաչի ներքեւում խորհրդանշական բովանդակության մանրամասներ, որոնք հանդիպում են եկեղեցական գեղանկարչության այլ գործերում:

Խաչվառների վրա տեսնում ենք Աստվածամոր ավանդական պատկերների զանազան տարբերակները: Մի հորինվածքում նա գործվածքով գրկել է գոգին նստած Մանկանը, մի խաչվառի վրա աղոթքի դիրքով ձեռքերը կրծքին հսկում է Մանկան անխռով ջուլնը, մի այլ նկարում ստնտուկ կերպար է ներկայացնում:

Թեմաների խմբակցության այս օրինաչափությունը խախտվում է Աղթամարի խաչվառի վրա, ուր համատեղվել են «Խաչելություն» եւ «Համբարձում» տեսարանները, որոնց կուռ եւ հավասարակշիռ ավանդական հորինվածքները, պատկերների ներքին տրամադրությամբ ներշնչված կանոնավոր ու գեղեցիկ դիմագծերով կերպարները, նուրբ արծաթագույն կոլորիտը վկայում են 18-րդ դարի անհայտ հայ նկարչի վարպետության ու ճաշակի մասին:

Հայաստանի ազգային պատկերասրահի հավաքածուում է պահպանվում եզակի մի խաչվառ, որի պատկերները նկիրված են Հայաստանում քրիստոնեության տարածման պատմությանը: 18-րդ դարի անհայտ հայ նկարչի ստեղծած խաչվառի մի երեսին պատկերված է «Գրիգոր Լուսավորիչի տեսիլքը», մյուսին «Գրիգոր Լուսավորիչը մկրտում է Տրդատին» տեսարանն է: Գրիգոր Լուսավորիչի առջեւ ծնրադիր պատկերված են Աշխեն թագուհին, Խոսրովիդուխտը եւ գլխաբաց Տրդատ թագավորը, որի գլխավերեւում թեմածող սուրբ հոգուց ճառագող լույսով է ողողված մկրտության խորախորհուրդ արարողությունը: «Գրիգոր Լուսավորիչի տեսիլքը» պատկերի համար գրական հենք է հանդիսացել քրիստոնեական դարձին հաջորդող կրեւորագույն իրադարձության Էջմիածնի Սայր տաճարի հիմնադրման պատմությունը, որը պատկերավոր ձևով նկարագրված է Ազաթանգեղոսի «Հայոց պատմության» մեջ: Հավասարակշիռ հորինվածքում ճարտարապետական մանրամասներով առանձնացող Սայր տաճարի կողքին սուրբ ճգնավորի կերպարով պատկերված են Դովվապետը, նրա գլխավերեւում թեմատարած հրեշտակը եւ տեսիլքի «հրեղեն այրը», որը մատնանշում է մեր «աղոթքի տան» եւ քահանայապետության աթոռի» նկիրագործված տեղը: «Գրիգոր Լուսավորիչի տեսիլքը» պատկերը այս թեմայի լավագույն գեղանկարչական մարմնավորումներից է, որի ազդեցությամբ հետագայում ստեղծվել են այլ նկարներ:

Քննարկի ԱԿՏՈՒՅԱՆ
ՀԱՊԻ զԽՈՒՄՆԱԿԱՆՈՐ

ԶԱՆՏԻ ԱՌԱՌՏ

Կ'իջնէ լոյսի ծիրանին քաղաքի խոնջ ուսերուն.
Զանգերը զի չ'կ'աւերեն մեծ յաղթանակը կեանքի.
Բաց փեղկերէ կը ժպտին նոր ծաղիկներ սարսուռուն,
Եւ ճռուղիներ լոյսի ծիրաններն հեւր կը թռչն:

Փողոցներուն մէջ փակաւ օրը ազար կ'արթննայ.
Հագուարներու երկներանգ կը ծաղկի փուն անդադար.
Եւ հարուար թէ աղբարի նախկին մտայ ղէմքին վրայ
Խաչին անյայտ ցուրերուն կ'իյնայ հրճուանքն հաւասար:

Ժամուրներու խումբին մէջ կ'երթամ գուռ չ'թ, նորոգուած,
Երակներէ կը յորդի սիրոյ ալիքն արիւնաւէր.
Եւ եւ հողին հեւր կը զգամ, ո'վ յարուցեալ Մարդ Աստուած,
Որ Քու հողին կը շրջի զարման այս գով շունչին հեւր:

Խիղճու կապոյր է ախոր երկընքին պէս ու խորի ն.
Աշխարհի դէմ կը լեցուիմ եւ անասիման հիացքով.
Կ'աճի փրկութիւն արիւնի գոհաբերման մեծ կըրքին.
Եւ շրթներն իմ կը ղողան եղբայրութեան համբոյրով:

Այսօր օտար զանգերն իսկ ունին լեզուն Նարեկի.
Հի՛ն, կորսուած չայներով հոգիս հարուար է նորէն.
Աչքերու մէջ կը բացուին մրգաւորաններ հայրենի
Ու փախիքներ մեռելի իմ կարօրիս կը վազեն...

Անա կ'երթամ եւ դարձեալ, նման անմեղ հին փղուն,
Մեր մարտուն մէջ մտնի ծնրադիրն անկապին.
Հայ փառերու խորհուրդով հաղորդելի դարերուն
Եւ բարչրանալ հայրենուս իրաւագոր հաւաքին...

ՄՈՒՇԵՂ Ի ՇԽԱՆ (1914-1990)

ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒՄ

Վահցիր, երբ խիղճդ կ'արիւնի,
Վերքը խղճին չունի դարման.
Օր ու գիշեր պիտի բանի,
Մինչեւ հաւրին կեանքի ճամբան:

Ո՛չ որ կրնայ քեզ վշտակցի
Խիղճդ ծակող ցաւին համար.
Խղճի արեան ամէն կաթիլ
Կ'իյնայ ծածուկ եւ աննշմար:

Վահցիր, երբ խիղճդ անբասիր
Մեղապարտի պէս կ'արիւնի
Եւ կը դառնայ փեր ու դախի
Կեանքն արիւննող ամէն ցաւի:

Աչքերուդ դէմ խղճահարի
Պիտի յորդի անըք մարդոց,
Պիտի քալէ գորքը Չարի
Աշխարհին մէջ փառապալկոծ:

Վահցիր, երբ դէմքդ է միշտ ժպտուն,
Բայց կ'արիւնի խիղճդ ներսէն,
Երբ կը կիսես հացը մարդուն,
Բայց արեան համ կու գայ հացէն...

ԵՍ ԵՄԵՐԱՋԸ ԿԵՆԴԱՆԻ

Ե՛ս եմ Երազը կենդանի.
Դարձք չ'իմծի, վերադարձէ՛ք անհամբեր,
Կարօրներուս փարսհալած թռչուններ,
Հաւա՛ք աղբիւրն իրաշքի:

Քանի՛ փարի, օր ու գիշեր,
Ձեր բերնուն ձերնակ սյացքը պայծառ՝
Անհիւրքնկալ լեռներու մէջ քարէ քար
Արիւնցիք կարեւրէր:

Ի՛նչ խենթութիւն ցնորահար՝
Ուրիշէն ներս որոնել զիս յալիւրեան
Ու քալախիլ ու փառապալի ընդունայն
Ինչնէ՛ հեռու, ի՛նչ համար:

Ձի եւ եմ բոցն անմահութեան,
Եւ լոյսերով օձեցի կեանքը փոխյն,
Մինչ փարսը չէր մոլորաբեւ սէրերուն
Դարձաւ շողի՛ մը որսկան:

Ինծի՛ եկէք, օ եկէ՛ք փուն.
Բաւ է որքան դուք կ'ընդհե՛ք անօրի
Կեղծ ու աժան մարգարիտներ արցունքի՛
Պարտեղին մէջ շարերուն:

Ե՛ս եմ սեղանը բերկրանքի
Եւ միայն ե՛ս իմ հոգիս ակունքէն
Կրնամ չեզ փալ անկարելին լուսեղէն
Եւ օրհնութիւնը կեանքի...

Ծ Ա Ղ Կ Ա Ձ Ա Ր Դ

Մ Ա Ն ՈՒ Կ Ն Ե Ր Ի Օ Ր Հ Ն ՈՒ Թ Յ Ա Ն Օ Ր

մեծ ոգեւորութեամբ ու խիճողով է դիմաւորում Նրան:

«Օրհնյալ է Նա, որ գալիս է Տիրոջ անվամբ: Խաղաղութիւն երկնքում եւ փառք բարեւոյնքներում», - հրեաներն այսպէս փառաբանեցին Տիրոջ մուտքը Երուսաղեմ: Մինչ այդ էլ Հիսուս Քրիստոս եղել էր Երուսաղեմում, սակայն այս անգամվա մուտքն առանձնակի էր, որովհետեւ առաջին անգամ Նա Երուսաղեմ էր մտնում որ-

պէս Մեսիա, որ նշանակում է Օծյալ, Օծյալ Փրկիչ, որ կամավոր գնում էր չարաւորների: Նույն հրեաները, որ այդ օրը Նրան դիմաւորեցին ցնծութեամբ ու «օվաննա» («օրհնութիւն» Բարձրալիւն) բացականչելով, 5 օր անց այլ բան պիտի աղաղակեին կայսեր՝ Պիղատոսի առջեւ...

Ուրեմն, Ծաղկապարտը Տիրոջ Երուսաղեմ կատարած հաղթական մուտքի տունն է ու բոլորիս ուսուցանում է, թէ ինչպէս պետք է քրիստոնեայն գնա իր նպատակի ճանապարհով:

Այդ ճանապարհին եւ ծաղիկներ կլովեն, եւ փշեր, եւ գովեստներ կլինեն, եւ անարգանք: Անհրաժեշտ է չխաբվել կեղծ գովեստից ու չհուսալքվել նախատիքներից, այլ ընթացաւ հաստատականորեն՝ որոնելով այն իմաստ-նությունը, խաղաղությունն ու փառքը, որոնց աղբյուրն է ինքին Հիսուս Քրիստոսն է:

... Օրհնյալ է նա մանուկները բոլոր, որովհետեւ սրբով մարութիւնն ու Տիրոջ պապկերն ունենա իրենց հոգում...

Աղոյց, շատ վաղոյց (մեր հիշողությունը չի կարող ընդգրկել ժամանակի այդ տեսողությունը), ուրեմն անհիշելի, անընդգրկելի ժամանակներում չկար այն ամենը, ինչ այսօր բխում է, թէ եղել են մշտապես: Չկար ոչինչ, այլ կար միայն բարձր ու անհատ, բարի, անշահիքի բարի Հոգի՝ Աստված. Հոգի, որ Ինքն իրենից էր: Ու շրջում էր Աստծու հոգին՝ Ինքն էր սիրո ու բարության մեջ, շրջում էր, խորհում, գոցեւ բախ-ծում, որովհետեւ Ինքն էր սկիզբը, ու իրենից բացի չկար ոչինչ. Սեր էր՝ ան-պարկապելի, անընդգրկելի, անհուն, բայց միայն Ինքն էր ու երեւի բախծում էր... Ինչո՞ւ: Մեծությունը՞: Գուցէ: Բայց բախծող Սերն էր մեջ ուներ էր փարատում: Նա Արարիչն էր՝ արարող Սեր, ուստի պիտի երկներ: Երկներու համար բավարար էր Նրա կամքը, չէ՞ որ Նա ամենակարող է ու ինչ կամենար՝ պիտի կատարվեր: Իսկ Նրա անսահ-ման ազատ կամքը դրսեւորելու համար բավարար էր Նրա խոսքը:

... Ու Աստված ասաց.
- Թող լույս լինի:
Եվ եղավ լույս: Աստծու արարչագոր-
ծութեան մեջ առաջին լույսն է, որ բարի
է: Սկզբնապես Նա ստեղծել էր երկինքն
ու երկիրը, երկին-
քը, որ հողեւորն է, անտեսանելի աշ-
խարհը ու երկիրը՝
նյութականը, տե-
սանելին, որը սա-
կայն չունի ձեւ ու
անկազմ էր՝ խա-
վարի մեջ: ... Ու
խավարը պիտի

ՍԱՐԻՐ ԳԻՐԲԸ ԶՈ ՍԵՂՍԵՆՆ
Լույս
նայում էր երկնքին ու, երեւի,
գարնանում, ինչպէ՞ս է առաջա-
ցիկ այս անհուն լազուր-վարդա-
յուն փարածքը: Նայում էր եր-
կնքի լուսավորւմներին ու էլի գար-
նանում, աստղերը, արեւը, լուսի-
նը ինչպէ՞ս են առաջացել: Նա-
յում էր շուրջը՝ բույսերին, բույս-
ներին, բոլոր-բոլոր կենդանինե-
րին՝ ցամաքի ու ջրի, բոլոր կեն-
դանի էակներին՝ ինքը թեզ, մարդ
էակին, նայում էր, ու քո հարցա-
սիր հայացքը սահուն անցնում է
աշխիղ հասանելի մեծ ու փոքր ան-
չեռակերպ հրաշքների վրայով, ու
գարնանում էր ինչպէ՞ս, ինչո՞ւ,
որտեղի՞ց... Հարցերն անսպառ են:
Հարցնում էր մեծերին, փոքրերին,
ինքը թեզ, ում պապահի:

Հարց-
նում էր՝ ակնկալելով բացի ծաղ-
կաբոյրի մուրք գունեղանքի ու
հարագի փակ բարձրակ զարդ-
նիքը, ակնկալելով փնտնել փիե-
զերը, ասես, հզոր վրձնահար-
վածներով («կարած»՝ առեղծվա-
ծային («կարպիւրի»... Փափագ
մեծ է՝ երկնի ստունի չափ: Բայց
փնտնել այն, ինչը հասու չէ սովորա-
կան աշխիւ... Տեսնել այն, ինչը տես-
նում ենք անհնար, ու ինչը միաժա-
մանակ մնում է անընթերցելի, անը-
չափելի...

Կա՞ բաղաժախ փնտնելու պարզ ճա-
նապարհ: Ըն առջեւ Սուրբ Գիրքն է:
Բացի ր այն ու կզրկես քո «ինչունե-
րի» պարսպապանների, ու կփարաւորի
քո հարցասիր կրթին:

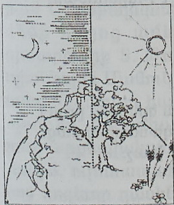
ԱՐԱՐԶԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

փարատվել լույսի ստեղծումով: Լույս, որ կյանքի անհրաժեշտ պայմաններից էր: Աստված լույսը կոչեց ցերեկ, իսկ խավարը՝ գիշեր:
Այս եղակ արարչագործության առա-
ջին օրը: Որ, որ իր տեսողությամբ տա-
րբեր է մեր ընկալած տեսողությունից: Որ, որ գուցէ դար էր կամ... Ո՞վ գիտի, մարդն ունակ չէ ճանաչելու այն տեսողությունը, որն Աստծու մոտ էր. Աստծու մեկ օրը բանի՞ հազար տարի է...
Երկրորդ օրն Աստված կարգավորեց տարածությունը՝ ստեղծեց տեսանելի եր-
կինքը, որը շրջապատում է մեր երկրա-

գունը: Ստեղծեց օդը՝ կյանքի երկրորդ անհրաժեշտ պայմանը:

Երրորդ օրը, ըստ արարչական մտքի ծրագրի, ժամանակն էր իրարից գատե-
նու ցամաքն ու ջուրը, կարծր հողը, քարն ու ջրային տարածքները՝ գետերը, ծո-
վերն ու լճերը: Ժամանակն էր կյանք պարգեւելու բուսական աշխարհին՝ հս-
կա կանաչ զանգվածներին: Ու եղավ այդպէս:

Չորրորդ օրն Աստված ասաց.
- Թող լուսատուներ լինեն երկնքի տա-
րածքում, որ լուսավորեն երկիրն ու իրա-
րից բաժանեն ցերեկն ու գիշերը:

Ես աղոթում եմ,
եթ քեզ մեկն եմ լի-
նում: Մենուրջան

ՀՈԳՈՒ ԽՈՍԵՐ

մեջ աղոթելիս ավելի անմիջականորեն եմ
գգում Աստծու ներկայությունը: Իմ կարծիքով
աղոթքը միայն այն չէ, որ գրված է, մենք
կարողում ենք, սովորում: Մարդ կարող է
աղոթք չլինանալ, այլ պարզապես Աստծուն դի-
մել իր խոսքերով: Նա կարող է գրուել Աստ-
ծու հետ, խորհողածե՛ք եվ դա կլինի աղոթք,
հոգու աղոթք: Միայն ինչ-որ բան խնդրելու հա-
մար չէ, որ մարդ պիտի աղոթի, աղոթքը նաեւ
հույս է, հավատ: Օրհնակ՝ ես աղոթում եմ, եթ
հույս ուրախ եմ լինում, եթ որեւէ գործ հաջող-
վում է: Իմ աղոթքով շնորհակալություն եմ հա-
ղում Աստծուն: Եթ քեզ աղոթե՛ք ամբողջ
հոգով ու սրտով՝ անկեղծորեն, ես որ ամենա-
կարեւորն է հավատարմ, պիտի վարան լինե՛ք,
որ մեր աղոթքն անպաշտան կլալի:

Ամեն (16 ր.)

Քրիստոս լուսավորում է
մեզ ճանապարհը

Մամվել (10 տ.)

Էջի խմբագիր՝ Ամեն ԱՆՅԱՆ

Մեր գերդաստանի ամենամեծ մարդը պապ է՝
Մամվել Գրիգորյանը: Ինձ Մամվել են անվանել պա-
պիս պապիկը: Նա շատ բարի է ու աշխատասեր
մարդ է: Տունը, որտեղ ապրում եմ, կառույց է պապի, այն աչքին, որի պարու-
ներն ուրում եմ, պապիս փնտնել է:

Մի անգամ պապի հանկարծակի հիվանդացավ: Նա գրեթե կորցրեց փետուր-
ությունը: Պապի իրեն շատ վաղ էր գգում գարնանը: Աշխատանքային այդ ետուգե-
րի ժամանակ նա ոչինչ չէր կարողանում անել: Ես որոշեցի մի բարի գործ կա-
նաչել, որով մի փոքր կթեթեւացնեի պապիս մի՞նչ: Որոշեցի ամեն գարուն մի
խաղողի փունի դնել: Այդ մասին հայտնեցի պապիս: Նրա աչքերը փայլեցին եր-
ջանկությունից: Նա արդյունքում աչքերը հստեց երկինք, կարծես շնորհակալություն
էր հայտնում, որ կա իր գործը շարունակող:
Մամվելների Աստվածաշնչից ես գիտեի, որ Աստված պապիկը բազում հրաշք-
ներ է գործե՛ք վերականգնել կրթչերի փետուրությունը: Ես հավատում եմ, որ այդ-
պիսի մի հրաշք էլ Նա մեզ համար կկատարի, եւ կգա մի գարուն, եթ ես ու
պապս միասին կզննենք խաղողի մի նոր շիկ:

ԲԱՐԻ ԳՈՐԾ Արշագանկ

Մամվել Գրիգորյան
Բ. Արմալիր, թիվ 1 միջն. դպ.

«Սիրո մղորակը» լիաֆույս է, որ Մամվելի փափագն անպայման կիրականանա:
Խնդրանք Մամվելին. մշտապես կապ պահպանիր քո «մղորակի» հետ:

ՆՈՐԱՀԻՄՆ ԿԻՐԱԿՆՈՐՅԱ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏՈՒՄ

Վաղարշապատի թիվ 7 համարակրթական դպրոցում հիմնվեց «Սբբոց քաղցամառ» կիրակնօրյա վարժարանը՝ թվով 7-րդը ԶԳ-ԶԿ-ին կից գործող վարժարաններից: Դպրոցի 580 աշակերտից մոտ 250-ը (ցուցակագրվել է կամավորության սկզբունքով), հաճախելով վարժարան, հոգեւոր կրթություն ու դաստիարակություն կստանան մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացի ավարտում փորձառու ուսուցիչների ավանդմամբ:

Վարժարանի բացումը կալցավ հանդիսավոր միջոցառում: Դպրոցի դահլիճում հաւաքված աշակերտներին, ուսուցիչներին եւ հյուրերին ուղջույնի ու շնորհավորանքի խոսք ասաց ԶԳ-ԶԿ-ի կիրակնօրյա վարժարանների պա-

տասխանատու Վիգեն սրկ. Դազարյանը: Այնուհետեւ ներկայացվեց ԶԳ-ԶԿ-ի պատրաստած համերգային ծրագիրը՝ ջութակահարների համույթի եւ մանկական երգչախմբի մասնակցությամբ:

Դպրոցի տնօրեն Ազատ Տեր-Սարգսյանն իր երախտիքի ու շնորհավորանքի խոսքում մեծապես կարեւորեց վարժարանի հիմնումն ու Հայոց Եկեղեցու դպրոց մուտք գործելն այդ ճանապարհով: Նա հույս հայտնեց, որ քրիստոնեական անհրաժեշտ գիւղիներն ու բարոյականությունը մանուկներին մատուցելով, նրանց հոգուն հաղորդակից դարձնելով՝ թերեւս յուրաքանչյուր դասից հետո էլ ավելի ամրապան սերն ու վատառությունն առ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին:

Վերջում ներկաներին դիմեց ԶԳ-ԶԿ-ի վարիչ-տնօրեն հոգեւոր Ս. Մակար վրդ. Հովհաննիսյանը: Նա Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ կաթողիկոսի հայրապետական օրհնությունն ու շնորհավորանքը փոխանցեց նորահիմն վարժարանի ուսուցիչներին ու սաներին եւ գնահատանքի խոսք ուղղեց դպրոցի տնօրինությանը՝ նշելով, որ Հայոց Եկեղեցին՝ որպէս գուրգուրացող «ծնող», «մայր» իր բոլոր զավակների համար, լավագույնս գիտակցում է կիրակնօրյա վարժարանների անհրաժեշտությունը մեր հոգեւոր կյանքի առաջընթացում:

Դահլիճում ներկա երեխաներն ստացան ԶԳ-ԶԿ-ի հրատարակած բարոգրքի կնիքներ: Դրանք իրենց անուններով ստացան ԶԳ-ԶԿ-ի հրատարակած բարոգրքի կնիքներ: Դրանք իրենց անուններով ստացան ԶԳ-ԶԿ-ի հրատարակած բարոգրքի կնիքներ:

Ամնա Արյան

ՀԱՆԿԻՊՈՒՄ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ապրիլի 11-ին տեղի ունեցավ հանդիպում Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Քրիստոնեական դաստիարակության եւ բարոգրքային կենտրոնի վարիչ- տնօրեն Ս. Մակար վարդապետ Հովհաննիսյանի եւ կրթության ու գիտության փոխնախարար Արդա Թոփուզյանի միջեւ: Ըննարկվեցին այսօր արդեն խիստ կարեւոր եւ հրատապ լուծում պահանջող հարցեր, որոնք են՝ մատուց սերունդի հոգեւոր կրթությունը, դպրոցում կրոնի ուսուցումը, երեխաների հետ տարվող բարոյադաստիարակական աշխատանքը: Ձրույցն ավարտվեց հիշյալ խնդիրները կանոնակարգող եւ իրականացնող համատեղ հանձնաժողովի ստեղծելու որոշումով:

Այս հարցերի լուծումը պահանջող հարցեր, որոնք են՝ մատուց սերունդի հոգեւոր կրթությունը, դպրոցում կրոնի ուսուցումը, երեխաների հետ տարվող բարոյադաստիարակական աշխատանքը: Ձրույցն ավարտվեց հիշյալ խնդիրները կանոնակարգող եւ իրականացնող համատեղ հանձնաժողովի ստեղծելու որոշումով:

ԲԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՅ ՀԻՇԱՏԱԿՈՒԹՅԱՆ ՏՈՒՆԸ ԱՐԱԳԱՇՈՏՆԻ ԹԵՄՈՒՄ

Հայ Առաքելական Սր. Եկեղեցին Մեծ պահեց չորրորդ շաբաթ օրը մշտն է հանուն հավատքի նահատակված Քառասուն մանկանց հիշատակության տոնը: Այդ օրը եկեղեցիներում կատարվում է նաեւ ձերբորոշիչ արարողություն՝ իր մեջ ունենալով լուսապսակ նահատակների հոգիների մշտավառության գաղափարը:

Քառասուն մանկանց հիշատակության տոնը

նշվեց նաեւ Արագածոտնի թեմի առաջնորդախոս՝ Օշականի Մանկանց եկեղեցում, որտեղ ի հիշատակ նահատակաց, նախագահողությամբ Արագածոտնի թեմի առաջնորդական տեղիքակա Ս. Վազգեն վրդ. Միրզախանյանի, Սր. Պատարագ մատուցվեց. պատարագիչ՝ Ս. Սկրտիչ քնն. Երանյան:

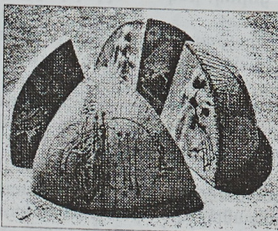
Արագածոտնի թեմի մամուլ դիվան

ԱՇԽԱՐՀՆ ՈՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԸ

Փաբերը (Pub) մեր օրերում ուղիղ խմիչքներ գործածելու համար նախատեսված վայրեր լինելուց բացի, շատ գյուղերում եւ քաղաքներում ընդունված հավաքատեղիներ են համարվում: Անգլիայում գրեթե բոլորը մշտապես հաճախում են երկու կամ երեք փար, որոնք հաճախ ավելի մոտ են նրանց, քան եկեղեցիները: Քրիստոնեականը սկսել են ակտիվորեն քարոզչական գործունեություն տանել փաբերում: Որոշ երաժիշտներ փաբերի հաճախորդներին առաջարկում են հիսուն րոպե ավանդական երաժշտություն՝ փոխարենը հնարավորություն ստանալով տասը րոպե Ավետարան քարոզելու: Ավելի քան երեսունից ցուր փաբ-եկեղեցի է սկսել գործել անցած վեց ամսվա ընթացքում:

Ամերիկյան Բարնա հետազոտական խմբի ավելի քան 4200 երեխայի եւ մեծահասակի հետ

անցկացրած հետազոտությունները ցույց են տվել, որ 14-18 տարեկան դեռահասների մեջ Քրիստոնեականությունը (որտեղից Մովսեսը դիտում էր Ավետյաց երկիրը), Պետրայի եւ Ումմայայի ամայի ամբողջների թվին է ավելացել մի մոր հայտնագործում՝ Հորդանան գետի այն հատվածը, որտեղ, հավանական է, մկրտվեց Հիսուսը: Անցած երեք տարիների ընթացքում Հորդանանում կառուցվել է մոտ 90 նոր հյուրանոց՝ դրանց թիվը հասցնելով մոտ 250-ի: Այս

Վան Սողոմոնյան. «Իմ մոլորակը»

տարի երկիրը սպասում է ավելիքան 2 միլիոն զբոսաշրջիկների:

1943 թվականին Բերեռն Բիքսոնում հայտնաբերվել էին մի մարդու ոսկորներ, որոնք հողին էին հանձնվել քրիստոնեական ծիսակարգով: Զանի որ այդ մարդը ծնվել էր Քրիստոսի ծննդյան 1000 տարի առաջ, հեթանոսական խմբավորումները դրան զայրույթով արձագանքեցին: Շատ հավանական է, որ գերեզմանի վրա կատարվի նաեւ հեթանոսական ծառայություն:

(ըստ բրիտանական «Prophecy Today» ամսագրի նյութերի)

ՎԱՆԻՅ ԹԱԳԱՎՈՐ ԱՎԵՏԱՐԱՆ

Վանի նահանգի Արճակ գյուղի վերելում՝ Աջմու ճամբարի կողմից ճանապարհին, գյուղի հին գերեզմանատան մոտ էր գտնվում հին, տոհմական Վանից (վանքի) տունը:

Վանից տունը, որ ժամանակին սպասարկելիս էր եղել Ատավաճման հարուստ վանքին, վերջինիս ավերվելուց հետո էլ մնացել էր ոչ միայն մեծահարուստ ու համբավվող, այլեւ նվիրական, որովհետեւ այդ տանը էր գտնվում կարմիր կազմով, մագաղաթյա մի Ավետարան, քերես իսկապես էլ նախկինում վանքապատկան: Ավետարանը համարվում էր հզորագործ ու հրաշագործ:

Տարբեր ժամանակներում սպասարկողներից շատերը հափշտակել էին Ավետարանը, բայց միշտ էլ Վանից տոհմի մարդիկ, մեծ փրկագնով կամ նույնիսկ կյանքը վտանգի ենթարկելով, վերադարձրել էին Ավետարանն ու դրել իր տեղը, այսինքն՝ Վանից թոնրատան միջի մասնում՝ փոքրիկ թմբի վրայի փայտե ին, հասարակ արկղի մեջ, որի բանալին մինչեւ իր մահը գտնվում էր տան ավագի մոտ, ապա նոր մրա որդին էր իրեն իրավունք համարում ձեռք տալու Ավետարանին, իսկ կամայք ձեռք չէին տալիս:

Ավանդություն կար, որ Լենկ-Թեմուրը Վանից բազավոր Ավետարան տարել էր մինչեւ Մամարդանը: Վանից տնից Սարգիս անունով մեկը պարսիկ ախտոնի (մահմեդական հոգեւորական) տարազով հետնել էր Ավետարանին: Նա աշխարհաստանի բարեհաճությանը էր արժանացել մինչեւ այն աստիճան, որ կարողացել էր ազատորեն ելու-մուտ ունենալ այն շենքը, ուր արքայափակված էին եղել բազում ազգերից խլաված գրական արժեքները: Ու մի օր կեղծ ախտոն-արձակի Վանից Սարգիսը գողացել էր Վանից բազավոր Ավետարանն ու Մամարդանից վերադարձել Արճակ:

1896 թ.՝ հայկական ջարդերի ժամանակ, գյուղը կոտորող ու թալանող տասնույթ համալրեական աշխարհներից (քրդական ցեղային կոչում) մի համրիղե (Մոկի կոչմանից) տարել էր այդ Ավետարանը: 1904 թ. նա ինքնակամ բերել էր Վան ու քրդերի հետ սերտ կապ պահպանող վանքից մի հայ իշտանապիրոջ պատվիրել էր Ավետարանը վերադարձնել Արճակ գյուղի այն տունը, որի մոտ մեծ-մեծ քարերով գերեզմանոց կա ու ջրաղաց: Ավետարանի տեղը Վանից Պիտրոս աղան, որ մի ժամանակ մյուրորդ (զավառապետ) էր եղել, այդ ուրախալի օրը երկու կով էր մորթել, Ավետարանը մեղմունով մկրտել տվել, ապա միայն տարել էր տեղը դրել:

ՄԵՐԻՆԵ ԱՎԱԳՅԱՆ

(«Հայ ազգագրություն եւ բանահյուսություն», հատ. 8)

ԱՎԱՆԴԱՊԱՏՈՒՄ

Արցախի աշխարհ

ԹԱՐԳԱՄԱՆՅԱՆ ՎԱՆԷ

Գրվում է Գանձակի իսլամական գյուղի մոտ

Հիմնվել է Մեսրոպ Մաշտոցի ժամանակ, երբ նա քարոզել է այս կողմերում: Վանքի բակում կա մի արքայուր: Կամենալով հրաշք ցույց տալ ժողովրդին՝ Մաշտոցը գավազանով խփել է քարին, եւ նրանից ջուր է լիսել:

ԲԱՐԵՎԱՇԱՌ ՈՒՍՏԱՏԵՂԻՆ

Գրվում է Արցախի Վերին Թաղավար գյուղի մոտ

Ատում են, քե հին ժամանակ այստեղ ապրել է մի եպիսկոպոս, եւ ամեն անգամ, երբ նա իր երկար ծոմապահությունից ու ճգնությունից հետո պատարագ էր մատուցում, շրջակայքի ծառերը ողջունի ժամանակ երեք անգամ խոնարհում էին իրենց կատարները եւ իրար կպցնելով՝ ողջուն էին տալիս: Դրանից էլ ուխտատեղին ստացել է Բարեւաճառ անունը:

ՈՍԿԵ ԽԱՉ

Գրվում է Արցախի Աշան գյուղի համրում

Այս հանրում մի կաղնու ծառ է եղել: Այս ծառի վրա երկնքից լույս է իջել: Ատվորտից մինչ ուղ հիշեր այստեղ՝ Նահատակի սարի դիմաց, աղոթել են: Այդ իսկ պատճառով տեղը կոչվել է Ոսկե խաչ:

ԱՎԵՏԱՐԱՆՑ

Գրվում է Շուշուց ոչ հեռու

Վաչագան բազավորը զոջալով, որ ուրացել է քրիստոնեությունը, առանձնացել է այստեղ եւ իր կյանքի մնացած օրերն անց է կացրել Ավետարան կարդալով: Գյուղը կոչվել է Ավետարանոց:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթ
Հիմնադիր՝ Մարկ Սեդր Սուրբ Եջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Եջմիածին Քրիստոնեական դաստիարակության եւ բարոգրքային կենտրոն
Գրանցման վկայական՝ 624, Դասիչ՝ 69333
Գլխավոր խմբագիր՝ Ստեփան Ստամբոլցյան
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Վաղարշապատ, Ս. Գայանե եկեղեցի, Քրիստոնեական դաստիարակության եւ բարոգրքային կենտրոն
Հեռախոս (0+59) 56780
Միջազգային կադրերի հոլումը
«Քրիստոնեայ ճալատանին» պարտադիր է:
Նյութերն ընդունվում են մեքենագիր փոխանով:
ՄԱՅՐ ՄԱՐՈՒՍ. ԷՏՄԱՍԵՆ ՏՊԱՐԱՆ
Ստորագրված է տպագրության 14. 4. 2000 թ.
Տպաքանակը՝ 2500 Գինը՝ 50 դրամ